

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра журналістики та мовної комунікації

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету (директор ННІ)
Ірина САВИЦЬКА
«_____» _____ 2023 р.

СХВАЛЕНО
на засіданні кафедри журналістики та мовної комунікації
Протокол № 9 від «08» квітня 2024 р.
В.о. завідувача кафедри
Марина НАВАЛЬНА

РОЗГЛЯНУТО
Гарант ОП Світлана ХАРЧЕНКО

Гарант ОП
Світлана ХАРЧЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Медіакритика

галузь знань 06 «Журналістика»

спеціальність 061

Журналістика освітня програма

Журналістика

Факультет (ННІ) гуманітарно-педагогічний

Розробники: Навальна Марина Іванівна, доктор філологічних наук, професор
(посада, науковий ступінь, вчене звання)

1. Опис навчальної дисципліни

Медіакритика

(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>Бакалавр</i>	
Спеціальність	<i>061 Журналістика</i>	
Освітня програма	<i>Журналістика</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	<i>Екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	4	
Семестр	8	
Лекційні заняття	26 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	39 год.	год.
Лабораторні заняття	- год.	год.
Самостійна робота	85 год.	год.
Індивідуальні завдання	- год.	год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	5 год.	

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – формування в студентів навичок критичного осмислення різного роду матеріалів ЗМК, об'єктивного їх оцінювання. Вона дає уявлення про нову специфічну сферу медіа діяльності, яка в останні роки набуває все більшої популярності і є цікавою не лише для професіоналів, а й для широкої аудиторії. Курс покликаний ознайомити майбутніх фахівців з основами медіакритики, з найважливішими вузловими проблемами цієї складної сфери та перспективами її розвитку.

Завдання навчальної дисципліни: ознайомлення студентів із розвитком медіакритики як новим видом журналістської діяльності за кордоном та в Україні; узагальнення та систематизування раніше набутих знань із правових основ журналістики, професійної майстерності, журналістської етики, практичного застосування їх у щоденній діяльності; формування почуття відповідальності у

майбутніх журналістів за кожен матеріал, який вони готують; навчання критичному та самокритичному сприйманні медіапродукту.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- історію зародження та розвитку медіакритики як особливої сфери журналістики в Україні і за кордоном;
- різні форми та жанри творів вітчизняної медійної критики;
- функції медіакритики, їх співвідношення з базовими функціями журналістики;
- спеціалізовані видання, сайти, сторінки в Інтернеті.

вміти:

- здійснювати моніторинг засобів масової комунікації;
- вміти оцінювати й аналізувати журналістські матеріали й інші матеріали медійного змісту;
- студенти повинні володіти навичками медіакритичного аналізу;
- писати різні за жанрами медіакритичні матеріали.

Набуття компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК02. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК09. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

СК01. Здатність застосовувати знання зі сфери соціальних комунікацій у своїй професійній діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен досягти таких **програмних результатів навчання:**

ПР02. Застосовувати знання зі сфери предметної спеціалізації для створення інформаційного продукту чи для проведення інформаційної акції.

ПР04. Виконувати пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел.

ПР09. Оцінювати діяльність колег як носіїв прав і обов'язків членів суспільства, представників громадянського суспільства.

ПР10. Оцінювати діяльність колег з точки зору зберігання та примноження суспільних і культурних цінностей і досягнень.

ПР13. Передбачати реакцію аудиторії на інформаційний продукт чи на інформаційні акції, зважаючи на положення й методи соціальнокомунікаційних наук.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для:

- повного терміну денної (заочної) форми навчання;
- скороченого терміну денної (заочної) форми навчання.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1.														
<i>Предмет, основні характеристики, функції й жанри медіакритики</i>														
Тема 1. Медіакритика як галузь журналістської діяльності	1	15	2	4			9							
Тема 2. Спеціалізовані медіакритичні видання	2	17	4	4			9							
Тема 3. Жанрові форми української медіакритики	2	18	4	4			10							
Тема 4. Новітні форми медіакритики	1	16	2	4			10							
Разом за змістовим модулем 1	66		12	16			38							
Змістовий модуль 2. Медіакритика і суспільство, проблематика медіакритичних досліджень														
Тема 1. Соціальна роль медіакритики	1	17	2	5			10							
Тема 2. Медіакритика та аудиторія	1	15	2	4			9							
Тема 3. Проблеми медіаекології	1	15	2	4			9							
Тема 4. Проблема замовної журналістики	2	17	4	4			9							
Тема 5. Медіакритика в період воєн та катастроф	2	20	4	6			10							
Разом за змістовим модулем 2	84		14	23			47							
Усього годин	150		26	39			85							
Курсовий проект (робота) з _____			-	-	-		-		-	-	-		-	
(якщо є в робочому навчальному плані)														

Усього годин														

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	<i>Змістовий модуль 1. Предмет, основні характеристики, функції й жанримедіакритики</i>	
1	Медіакритика як галузь журналістської діяльності	4
2	Спеціалізовані медіакритичні видання	4
3	Жанрові форми української медіакритики	4
4.	Новітні форми медіакритики	4
	Разом за змістовим модулем 1	16
	<i>Змістовий модуль 2. Медіакритика і суспільство, проблематика медіакритичних досліджень</i>	
5	Соціальна роль медіакритики	5
6	Медіакритика та аудиторія	4
7	Проблеми медіаекології	4
8	Проблема замовної журналістики	4
9	Медіакритика в період воєн та катастроф	6
	Разом за змістовим модулем 2	23
	Всього	39

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

7. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Медіакритика як галузь журналістської діяльності	9
2	Спеціалізовані медіакритичні видання	9
3	Жанрові форми української медіакритики	10
4	Новітні форми медіакритики	10
5	Соціальна роль медіакритики	10
6	Медіакритика та аудиторія	9

7	Проблеми медіаекології	9
8	Проблема замовної журналістики	9
9	Медіакритика в період воєн та катастроф	10
		85

8. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

1. Зміст поняття «медіакритика». Погляди зарубіжних та українських дослідників.
2. Проблеми становлення медіакритики в Україні і за кордоном.
3. Предмет і основні характеристики медіакритики.
4. Види медіакритики:
 - 1) академічна;
 - 2) професійна;
 - 3) масова.
5. Функції медіакритики:
 - 1) інформаційно-комунікативна;
 - 2) пізнавальна;
 - 3) регулятивна;
 - 4) корекційна;
 - 5) просвітницька.
6. Загальна характеристика спеціалізованих медіакритичних видань:
 1. «Телекритика»<http://ua.telekritika.ua/>
 2. «Медіакритика»<http://www.mediakrytyka.info/>
 3. «Детектормедіа»<http://detector.media/>
 4. проект MediaSapiens<http://osvita.mediasapiens.ua/>
 5. проект Stopfake<http://www.stopfake.org/>
7. Жанрові характеристики медіакритики.
8. Використання інформаційних жанрів.
9. Аналітичні жанри в медіакритиці.
10. Публіцистичні жанри в медіакритиці.
11. Медіакритика і формування суспільного консенсусу.
12. Медіакритика і проблема суспільної довіри до ЗМІ.
13. Роль медіакритики в захисті гуманістичної культури.
14. Медіакритика і мовна культура ЗМІ.
15. Роль медіакритики у підтриманні здорового психологічного і морального клімату всуспільстві.
16. Медіакритика і висвітлення у ЗМІ проблем суспільної безпеки.
17. Взаємини медійних організацій і аудиторії в умовах інформаційного ринку.
18. Медіакритика і проблема соціальної відповідальності ЗМІ.
19. Підзвітність ЗМІ перед суспільством і медіакритика.
20. Роль медіакритики у формуванні раціонально-критичної інформаційної культури.
21. Медіакритика як прояв своєрідного ноосферного екобалансу (нооценосу).
22. Роль медіакритики в корекції соціально-шкідливих стереотипів (етичних,

расових,статевих, культових).

23. Мова ворожнечі: дегуманізація. Образ ворога. Ознаки і техніки мови ворожнечі.
24. Ярлики ворожнечі щодо внутрішньо переміщених осіб.
25. Проблема замовної журналістики. Інформація і медіаспоживання. Практичні маркери інформації та пропаганди в медіапросторі.
26. Власники медіа.
27. Цензура, самоцензура, джинса.
28. Журналістські стандарти.
29. Маніпуляції в медіа та пропаганда.
30. Фейк як один із механізмів інформаційної маніпуляції.
31. Маніпуляції в заголовках, з експертами, фотофейки, маніпуляції на ТБ, в нових медіа, в книгах.
32. Застосування інструментів перевірки інформації, спростування фейків

ЗРАЗКИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Факультет	<u>Гуманітарно-педагогічний</u>
Ступінь вищої освіти	<u>Бакалавр</u>
Спеціальність	061 «Журналістика»
Форма навчання	
Семестр, курс	8 семестр, курс 4
Навчальна дисципліна	Медіакритика

Затверджено на засіданні кафедри журналістики та мовної комунікації
(назва кафедри)

Протокол № 11 від «09» травня 2023 р.

В.о. завідувач кафедри _____ Навальна М. І.
(підпис)

(прізвище та ініціали)

(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____ Навальна М. І.
(підпис)

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС __бакалавр__ спеціальність __ 061 «Журналістика»	Кафедра __журналістики та мовної комунікації _ 2023-2024 н. р.	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № __1__ з дисципліни «Медіакритика»	Затверджую в.о. завідувача кафедри __Навальна М. І.__ «09» травня 2023 р.
Екзаменаційні питання			
1. Проблеми становлення медіакритики в Україні й за кордоном.			
2. Творче завдання Які жанри медіакритики демонструють найактивніший розвиток? Опишіть причини цього процесу.			

1. Які із запропонованих сервісів розміщують фейкові новин?
а) «UaReview»; б) «Free News»; в) «Blimberg»; г) Всі відповіді правильні.
2. Чому споживачі активно читають кримінал?
а) Бо це допомагає почуватися підготовленими; б) бо ми тішимося, що ми – не жертва...;
в) тому що це спричиняє сплеск адреналіну; г) тому що нам хочеться розгадати таємницю.
3. Медіа переповнені насильницьким контентом. Що є першопричиною: а) попит; б) пропозиція; в) замовлення.
4. Наведіть приклад стереотипу, який є водночас правдивим і хибним.
5. Як класифікують типи цензури?
а) заборонна і каральна; б) політична та етична; в) редакційна та самоцензура.
6. Чи витіснить штучний інтелект із журналістики традиційного репортера?
а) ніколи цього не буде; б) якщо будуть розвиватися технології, то можливо; в) це складно спрогнозувати.
7. Чи відображають сучасні новини реальну картину світу?
а) не відображають; б) відображають частково; в) не можна цього визначити.
8. Назвіть 2-3 найпоширеніші в сучасних медіа маніпулятивні технології.
9. Із яких із мистецьких форматів у медіакритики є спільні риси?
а) літературна критика; б) кінокритика; в) театральна критика; г) ігрова критика.
10. У чому полягає зв'язок медіакритики із медіаграмотністю? У чому головна відмінність між цими дисциплінами?

9. Методи навчання.

Словесні (розповідь, пояснення, навчальна дискусія, лекційний метод), практичні (завдання, практична робота, створення та показ презентацій, самопрезентацій, колективне обговорення проблем, студентські наукові конференції, захист творчих проєктів), наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

10. Форми контролю.

Вивчення курсу супроводжується проведенням поточного контролю (усне та письмове опитування), проміжної атестації у межах кожного модуля (тестуванням за усіма темами модуля), підсумкового контролю (екзамен).

11. Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 23.04.2023 р. протокол № 10).

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$.

12. Методичне забезпечення

1. Іванов В. Ф., Сердюк В. Є. Журналістська етика / Передм. В. П. Мостового: [Підручник]. Київ : Вища школа, 2006. 231 с.
2. Кара-Мурза С. Г. Маніпуляції свідомістю. Київ : Оріяни, 2000. 484 с.
3. Квіт С. Масові комунікації : [підручник]. Київ : ВД «Києво-Могилянська академія», 2008. 208 с.
4. Медіакритика: навчально-методичний комплекс для студентів II курсу (спеціальність «Журналістика») / підготув. канд. філол. наук, доцент Михайлюта В. П., Київ : Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2009. 70 с.
5. Михайлин І. Л. Журналістика як всесвіт: вибрані медіадослідження. Харків : Прапор, 2008. 512 с.
6. Різун В. В. Маси : [тексти лекцій]. Київ, 2003. 118 с.

13. Рекомендована література

Основна

1. Бутиріна М. В. Стереотипи масової свідомості: особливості формування та функціонування у медіасередовищі: [монографія] Дніпропетровськ: «Слово», 2009. 368 с.
2. Іванов В. Ф. Соціологія масової комунікації: [навчальний посібник]. Київ : Центр вільної преси, 1999. 212 с.
3. Засоби масової інформації: професійні стандарти, етика та законодавчі норми: наук. видання / Укл.: Петрів Т., Сафаров А., Сюмар В., Чекмишев О., Київ : Ніч. лава, 2006. 100 с.
4. Масова комунікація: [підручник], уклад.: А. З. Москаленко, Л. В. Губернський, В. Ф. Іванов, В. А. Вергун. Київ : Либідь, 1997. 216 с.
5. Потятиник Б. В. Медіа: ключі до розуміння. Серія : Медіакритика, Львів, 2004. 312 с.
6. Фенько Н. М. Медіакритика : [навчально-методичний посібник]. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. 103 с.

Допоміжна

1. Артеменко С. Чи можна подолати «джинсу» в українській журналістиці? [Електронний ресурс]. УНІАН. Права людини [сайт]. Режим доступу : <http://human-rights.unian.ua/155239-chi-mojna-podolati-dzhinsu-v-ukrajinskiy-jurnalistitsi.html>.
2. Голуб О. Що таке «джинса» і як її вилікувати [Електронний ресурс]. Osvita.mediasapiens. [сайт]. Режим доступу : http://osvita.mediasapiens.ua/ethics/standards/scho_take_dzhinsa_i_yak_ii_vilikuвати/.
3. Здоровега В.Й. Теорія і методика журналістської творчості: [підручник]. 2-ге вид., перероб. і допов. Львів : ПАІС, 2004. 268 с.

4. Кабачій Р. «Джинса» як дорогий гаджет – мусиш мати, але навіщо – невідомо [Електронний ресурс]. Тиждень.ua [сайт]. Режим доступу : <http://tyzhden.ua/Society/94363/PrintView 1/5>.
5. Колодницька С. Як розпізнати джинсу в газеті [Електронний ресурс]. Osvita.mediasapiens. [сайт]. Режим доступу : http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/yak_rozpoznati_dzhinsu_v_gazeti/.
6. Колодницька С. Як розпізнати джинсу в інтернеті [Електронний ресурс]. Osvita.mediasapiens. [сайт]. Режим доступу : <http://old.media.sapiens.ua/material/2215>.
7. Колодницька С. Як розпізнати джинсу в теленовинах [Електронний ресурс]. Osvita.mediasapiens. [сайт]. Режим доступу : <http://old.mediasapiens.ua/material/2075>.
8. Корнєєв В.М. Підходи до вивчення прихованого текстового впливу. Вісн. Київ. ун-ту. Журналістика. 2001. Вип. 9. С. 75–79.
9. Кужель Р. Як вирішити проблему оплачуваних матеріалів у ЗМІ? Рекомендації експерта Ради Європи Расто Кужела [Електронний ресурс]. Osvita.mediasapiens. [сайт]. Режим доступу : http://osvita.mediasapiens.ua/media_law/government/yak_virishiti_problemu_oplachuваних_materialiv_u_zmi_rekomendatsii_eksperta_radi_evropi_rasto_kuzhela/.
10. Москаленко А. З. Теорія журналістики: [підручник]. Київ : Експрес-об'ява, 1998. 334 с.
11. Партико З.В. Теорія масової інформації: [навчальний посібник]. Львів, «Паїс», 2007. 122 с.
12. Різун В. Теорія масової комунікації: [підручник]. Київ : Видавничий центр «Просвіта», 2008. 260 с.
13. Розкладай І. Чи треба лагодити джинсометр? [Електронний ресурс]. Osvita.mediasapiens. [сайт]. Режим доступу : http://osvita.mediasapiens.ua/authors_view/chi_treba_lagoditi_dzhinsometr/.
14. Сайчук А. Що таке «джинса» і з чим її їдять? [Електронний ресурс]. Телекритка. Медіаграмотність [сайт]. Режим доступу : <http://www.telekritika.ua/medialiteracy/2010-03-31/52023>.
15. Чекмишев О. В. Основи професійної комунікації. Теорія і практика новинної журналістики: [підручник-практикум]. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. 130 с.
16. Шух С. Що таке корупція в українських ЗМІ? [Електронний ресурс] Інфо. [сайт]. Режим доступу : <http://1info.net/blogs/blog-gazety-nashe-mukachevo/scho-take-korupc-ja-v-ukra-nskih-zm.html>.

13. Інформаційні ресурси

www.nbu.gov.ua – Національна бібліотека ім. В. Вернадського, електронний каталог періодичних видань;
www.journalib.univ.kiev.ua – електронна бібліотека Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
<http://www.mediakrytyka.info/> – сайт фахового часопису для медійників та журналістикознавців «Медіакритика».